

perspective.

Against the background of current climate change, assessment of the adaptation and vulnerability of land resources is the most important task, on the basis of which other adaptive and preventive measures are planned to mitigate the negative impact of expected climate change on the resource.

Key words: land resources, climate change, erosion index, erosion, degradation, vulnerability, adaptation.

ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის შესაძლებლობები, გამოწვევები და პერსპექტივები საქართველოში

დავით ჭიოტაშვილი, ნელი გოგინაშვილი, ნანა ბერძენიშვილი
გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
საქართველოს ეკოლოგიურ მეცნიერებათა აკადემია

აბსტრაქტი: ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა ქვეყნის და საერთოდ ტრადიციული ეკონომიკის მდგრადი და ეფექტური განვითარების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია, რომელიც თამამად შეგვიძლია განვიხილოთ, როგორც ეკონომიკური განვითარების, გარემოს სტრატეგიული დაცვის, მოსახლეობის დაცვისა და სოციალურ უზრუნველყოფის ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი. ტრადიციული ეკონომიკის მწვანე ცირკულარულ ეკონომიკად ტრანსფორმაციის პროცესი, მიუხედავად სასიცოცხლო და კრიტიკული აუცილებლობისა, მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენდა ყველა პერიოდში და დღესაც დიდი გამოწვევების წინაშე დგას.

მსოფლიოს ყველა ქვეყნიდან, საქართველო გლობალური მწვანე ეკონომიკის ინდექსის (GGEI) მიხედვით, დღეისათვის 44-ე ადგილს იკავებს 130 ქვეყანას შორის მწვანე ეკონომიკის განვითარების კუთხით, რაც თავის მხრივ არის ეკონომიკური განვითარებისკენ გადადგმული დიდი წარმატებული ნაბიჯი განახლებადი და გადამუშავებადი რესურსების წარმოების მიმართულებით. მაგრამ, როგორც ყველა მნიშვნელოვანი სახელმწიფო რეფორმა, ტრადიციული ეკონომიკის მწვანე ცირკულარულ ეკონომიკად ტრანსფორმაციის პროცესი დიდ ძალისხმევას და ფინანსურ რესურსს მოითხოვს უპირველეს ყოვლისა სახელმწიფოს მხრიდან და არ არის თანმდევი პრობლემებისგან და გამოწვევებისგან დაცული მისი განვითარებისა და რეგულირების სხვადასხვა ეტაპზე.

ნაშრომში გაანალიზებულია საყოველთაო მწვანე ეკონომიკის ჩამოყალიბების, განვითარების, მართვის და რეგულირების ეტაპები და გამოწვევები საქართველოში.

საკვანძო სიტყვები: მწვანე ეკონომიკა; ცირკულარული ეკონომიკა; ეკოლოგია; ეკოლოგიური ეკონომიკა;

საზოგადოებას საკუთარი კეთილდღეობისათვის ესაჭიროება ჯანმრთელობა და ბედნიერება. თუ რამდენად უზრუნველყოფს ბედნიერებას ეკონომიკური მეცნიერება, ეს მცირედენ საკამათო საკითხია, მაგრამ ჯანმრთელობის დაცვას და ეკონომიკურ სტაბილურობას ნამდვილად უზრუნველყოფს, განსაკუთრებით კი საყოველთაო ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა.

საზოგადოების განვითარების მოცემულ ეტაპზე საყოველთაო ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა, ტრადიციული ეკონომიკისგან განსხვავებით, არის ის ერთადერთი თუ არა, ერთერთი უმნიშვნელოვანესი გზა, რომელმაც განახლებადი და გადამუშავებადი რესურ-

სების წარმოების განვითარებით შეიძლება უზრუნველყოს კაცობრიობის ეკონომიკური განვითარების ახალი სტაბილური და დინამიური ეტაპი, რომელიც მიზნად ისახავს მდგრად განვითარებას და გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენის მინიმიზაციას, რაც შეამცირებს მთელ რიგ ეკოლოგიურ პრობლემებსა და გარემოს დაცვის რისკებს და კომპლექსური მიდგომით ეკოლოგიურ ეკონომიკასთან ერთად აერთიანებს სოციალურ და ეკონომიკურ საკითხებს. განსაკუთრებით, როდესაც ეკონომიკის განახლებაზე და გადამუშავებაზე საუბარი, მნიშვნელოვანია ერთ კონტექსტში, სისტემურად იქნას განხილული ჰაერი, წყალი, ნიადაგი, ბიომრავალფეროვნება და რაც ყველაზე მთავარია ადამიანი, მათი ურთიერთკავშირი და ურთიერთგავლენა ყველა ასპექტში, რათა მაქსიმალურად იქნას განსაზღვრული ყველა მნიშვნელოვანი მიზანი და შედეგი.

საყოველთაო ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა მისი ჩამოყალიბების, განვითარებისა და რეგულირების ყველა ეტაპზე საზოგადოების თითქმის ყველა სფეროს წარმომადგენლების მხრიდან დგება შემდეგი ამოცანების წინაშე:

- რამდენად ეფექტურია ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა და უზრუნველყოფს თუ არა ქვეყნის ეკონომიკის მდგრად და ეფექტურ განვითარებას?
- რას ნიშნავს ეკონომიკის „გამწვანება“ და როგორია მოსახლეობის დამოკიდებულება განახლებადი და გადამუშავებადი რესურსების წარმოების განვითარების მიმართ?
- რამდენად საკმარისია მოზიდული და სახელმწიფოს მიერ მობილიზებული ფინანსური რესურსი და რამდენად მიზანმიმართულად იხარჯება აღნიშნული რესურსი ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის დანერგვისა და განხორციელებისას?
- რამდენად გულისხმობს ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის განვითარება სახელმწიფოს მხრიდან ზედმეტ ჩარევას ტრადიციულ საბაზრო ეკონომიკაში და მოდის თუ არა წინააღმდეგობაში საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებთან?
- რა პრობლემების და გამომწვევების წინაშე დგას ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის ჩამოყალიბება, განვითარება და მართვა და რა პერპექტივებია დაგეგმილი განვითარების და რეგულირების შემდგომ ეტაპებზე?

მეთოდოლოგია

ნაშრომი მოიცავს საყოველთაო ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის ჩამოყალიბების, განვითარების და რეგულირების ეტაპებს და მის შესაბამისობას, ურთიერთდამოკიდებულებას და ურთიერთგავლენას ქვეყნის ტრადიციული საბაზრო ეკონომიკის განვითარების და საზოგადოების სოციალურ მოთხოვნილებებთან. გამოყენებულია, როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისობრივი მიდგომები არსებული რეალობის დასადგენად. იგი ეფუძნება სამთავრობო ორგანიზაციებიდან, არასამთავრობო უწყებებიდან და საერთაშორისო ორგანიზაციებისგან მიღებულ მონაცემებს, ასევე ეკონომიკური, ეკოლოგიური და გარემოს დაცვითი უწყებების მოტივაციას და ქმედებებს არსებულ პრობლემებთან დაკავშირებით. გამოყენებულია ვერბალური ინტერვიუები საქართველოს მთავრობის და საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან. დასკვნა და რეკომენდაციები ემყარება არსებული და მიღებული მონაცემების რაოდენობრივ და თვისობრივ ანალიზს არსებულ მდგომარეობის შესახებ და საერთაშორისო გამოცდილებას.

განხილვა და დისკუსია:

საზოგადოების მიერ ყოველგვარი რესურსების მოხმარება ყველა დროში საკმაოდ არამდგრადი და ყოველთვის მზარდია. მეოცე საუკუნის ბოლო და ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისი განსაკუთრებით გამოირჩევა ტექნიკური და ტექნოლოგიური პროგრესით და ასევე თანმდევი სხვადასხვაგვარი დასაშვები, კრიტიკული და კატასტროფული რისკებით, რასაც შესაბამისი რესურსები ესაჭიროება, რომელიც თავის მხრივ დეფიციტური და ამოწურვადია. კვლევების თანახმად რესურსებზე მოთხოვნა გრძელვადიან პერიოდში ოთხჯერ გადააჭარბებს ჩვენი პლანეტის შესაძლებლობებს და გამომდინარე აქედან კაცობრიობა დგება ისეთი რისკების წინაშე, როგორებიცაა: სასიცოცხლოდ აუცილებელი რესურსების, მათ შორის განახლებადი და გადამუშავებადი რესურსების არამდგრადობა, ეკოლოგიური არამდგრადობა, გლობალური ეკონომიკის არამდგრადობა და რაც ყველაზე დამაფიქრებელია, რესურსებისთვის ბრძოლის მასიური და მასშტაბური კონფლიქტების საშიშროება.

გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან საქართველოში ეკონომიკური განვითარების პროგრამებმა ბევრი ცვლილება განიცადა. წლების მანძილზე არსებობდა სხვადასხვა მიდგომები, მაგრამ მიუხედავად გარკვეული წინსვლისა სასურველი რეზულტატი, რომელიც ქვეყნის და მისი მოსახლეობისთვის არის საჭირო, დღემდე ვერ იქნა მიღწეული. მიუხედავად რთული მოვლენებისა, რაც დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ საქართველოში განვითარდა, გლობალური მწვანე ეკონომიკის ინდექსით [(GGEI), (რომელიც ზომავს ქვეყნების მწვანე ეკონომიკურ საქმიანობას ისეთი მაჩვენებლებით, როგორებიცაა: ლიდერობა, კლიმატის ცვლილება, სექტორთა ეფექტიანობა, გარემო, ბაზრები და ინვესტიციები)] საქართველო 130 ქვეყანას შორის 44-ე ადგილს იკავებს (0,5183). პირველ ხუთეულში არიან ისეთ ქვეყნები, როგორებიცაა: შვედეთი - 0.7608; შვეიცარია - 0.7594; ისლანდია - 0.7129; ნორვეგია - 0.7031 და ფინეთი - 0.6997.

ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა უზრუნველყოფს საზოგადოებისათვის ეკონომიკური, ეკოლოგიური და ფინანსური გარანტიების შექმნას. ამ მიზნის მისაღწევად ბევრი ქვეყანა იყენებს სხვადასხვა მეთოდებს, აფინანსებს საერთო სახალხო პროექტებს, აწვითარებს კომერციულ პროგრამებს ან აყალიბებს საყოველთაო სახელმწიფო პროგრამებს.

საქართველოში ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის ფორმირების მიმართულებით გარკვეული ინსტიტუციური საფუძვლები უკვე არსებობს: საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“, საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა სამი ეროვნული პროგრამა, საქართველოს კანონი – „ნარჩენების მართვის კოდექსი“, 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა და „ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგია. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაკვეთით გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის კორპორაციის (GIZ) მიერ მომზადებულია დოკუმენტი „მწვანე ზრდის პოლიტიკა“. 2016 წლის ნოემბერში საქართველო შეუერთდა „მწვანე ზრდის დეკლარაციას“, რაც თავის მხრივ მოიცავს მწვანე ზრდის სტრატეგიაზე მუშაობას გაძლიერებას და მწვანე ინვესტირებას.

საქართველოში „მწვანე“ ეკონომიკის ფორმირების მიმართულებით მიმდინარეობს

მუშაობა „მწვანე“ ეკონომიკის ზრდის სტრატეგიაზე, რომლის შექმნაში მონაწილეობენ ეკონომიკური პროფილის სამინისტროები და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციები.

ცირკულარულ მწვანე ეკონომიკაზე გადასვლის და განვითარების უპირველესი საფუძველია იმის გააზრება, თუ სად ვართ, რა ეკონომიკური რეალობის წინაშე ვგდავართ, როგორი წარმატებით განხორციელდა 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა და როგორ მიმდინარეობს 2030 წლის დღის წესრიგი. განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად ჰარმონიული სტრატეგიის, ტაქტიკის და დაგეგმვის მკაფიოდ გამოკვეთა ინკლუზიური ჩართულობის გათვალისწინებით.

სტრუქტურული ცვლილებებისთვის კიდევ უფრო ეფექტურია ბაზისის ჩამოყალიბება: ძლიერი მარეგულირებელი შიდა ჩარჩოს შექმნა იმ საერთაშორისო მარეგულირებელი მექანიზმების გათვალისწინებით, როგორცაა საერთაშორისო ჩარჩოები-შეთანხმებები და რომლებიც მართავენ მწვანე ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესს. ყურადღება უნდა გამახვილდეს ისეთ ინსტრუმენტებზე, როგორებიცაა სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი ფინანსური რესურსების ზრდის ხელშეწყობა, კერძო ფინანსების მობილიზება და საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტებიდან და დონორი ორგანიზაციებიდან მიღებული დაფინანსება.

განვითარების დაგეგმვაში დაინტერესებული მხარეების, სამეცნიერო წრეების და პრაქტიკოსი სპეციალისტების აქტიურად ჩართვა და პრიორიტეტული და პერსპექტიული მწვანე მოსაზრებების ინტეგრირება მწვანე ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესში. ასევე აქტიური კონტაქტი და ჩართულობა ისეთ აგენტებთან, როგორებიცაა საერთაშორისო სტრუქტურები და ინიციატივები ინკლუზიური მწვანე ეკონომიკის მხარდასაჭერად. გამწვანების და განახლებადი რესურსების წარმოების განვითარების მაღალი პოტენციალის მქონე საკვანძო სექტორების გამოვლენა მდგრადი განვითარების ეროვნულ კონტექსტში და ინვესტირება ბუნებრივ კაპიტალში, ინვესტირება ინფრასტრუქტურულ კაპიტალში, ინვესტირება ტექნოლოგიურ კაპიტალში, ინვესტირება ადამიანურ კაპიტალში, შემდგომი უწყვეტი განვითარების დაფინანსება და ინკლუზიური მწვანე ეკონომიკის უახალესი ინიციატივები მთელს მსოფლიოში.

„კლიმატის ცვლილება ჩვენი თაობის გამოწვევად იქცა, საუბრის დრო აღარ დარჩა და ახლა გამოსავლის ძიება და ქმედებებია საჭირო. წარმატების მიღწევა მართო შეუძლებელია, მხოლოდ ერთობლივი ძალისხმევით შევძლებთ წარმატებული შედეგის მიღწევას. საქართველოსთვის ჩვენ შევიმუშავეთ ყოვლისმომცველი სტრატეგია კლიმატის ცვლილების სფეროში 2025 წლისთვის და გაიწერა სამოქმედო გეგმა 2030 წლისთვის გამოწვეული შედეგების შერბილებისთვის. ამასთანავე, დაბალი ემისიის წყალობით საქართველო 2050 წლისთვის მიზნად ისახავს ნახშირბადისადმი ნეიტრალური სტატუსის მიღწევას ერთიანი ეროვნული და საერთაშორისო ძალისხმევით. საქართველოს ერთერთი ყველაზე სუფთა ენერგოსისტემა გააჩნია და მისი 85% განახლებად წყაროებზე მოდის და ამ წილის ზრდა ჩემი ქვეყნის სტრატეგიული პრიორიტეტია. გარდა ამისა ვაგრძელებთ ისეთი არატრადიციული განახლებადი ენერჯების პროექტების მხარდაჭერას და განვითარებას, როგორებიცაა მზის, ქარის, წყლის, გეოთერმული და სხვა განახლებადი ენერჯების საშუალებები“

- აცხადებს საქართველოს პრემიერ-მინისტრი, ირაკლი ღარიბაშვილი, 2022 წლის გაეროს კლიმატის სამიტზე.

ცირკულარული მწვანე ეკონომიკას ალტერნატივა არ აქვს და შეიძლება ითქვას, რომ ის უკონკურენტოა საზოგადოების კეთილდღეობისა და გლობალური ეკონომიკურ, ეკოლოგიური და სოციალური მდგრადობის უზრუნველყოფისათვის. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, კრიტიკის ობიექტიც არაერთხელ გამხდარა. ოპონენტების აზრით, იგი ტრადიციულ ეკონომიკაზე ნაკლებად ეფექტური და ძვირია და მოიცავს ხელისუფლების მხრიდან არაზომიერ ჩარევას ტრადიციულ ეკონომიკაში; იგი გარკვეულად წინააღმდეგობაში მოდის საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებთან, რადგან ხორციელდება ბიზნესის გარკვეულად შეზღუდვა სხვადასხვა მწვანე რეგულაციებით; სხვადასხვა ეკონომიკურ აგენტებზე დამატებითი შეღავათების და ბონუსების მინიჭებით ქმნის არათანაბარ პირობებს და არაკონკურენტულ გარემოს ბაზარზე; ამ პროგრამებზე დახარჯული მნიშვნელოვანი ფინანსური რესურსი აზიანებს ქვეყნის ეკონომიკას და განსაკუთრებით მოკლევადიან პერსპექტივაში არც ეფექტურობით გამოირჩევა და არც რენტაბელობით. თუმცა ჩვენი აზრით, ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის განვითარებაზე დახარჯული თანხა ნამდვილად შეიძლება განვიხილოთ ბუნებრივ და ადამიანურ კაპიტალში ჩადებულ ინვესტიციად. პრობლემა არა დახარჯულ თანხაში, არამედ მის საკმარისობაში და ხარჯვის ეფექტურობაშია. სასურველი შედეგის მიღწევა შეიძლება იმაზე ბევრად რთული და „ძვირი“ აღმოჩნდეს, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს. მაგრამ დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ შედეგი ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბებს და არაპრდაპირი და გრძელვადიანი ეფექტი შთამბეჭდავი იქნება.

საერთაშორისო მხარდაჭერა და ჩართულობა:

საყოველთაო ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის პროგრამების განხორციელებაში მნიშვნელოვანი საკითხია საერთაშორისო მხარდაჭერა და ჩართულობა საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან, რომელთა მხარდაჭერით და ხელის შეწყობით ბევრი არსებითი პრობლემის გადალახვა არის შესაძლებელი. დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ევროპის და ამერიკის განვითარებული ქვეყნების მთავრობების, საერთაშორისო ორგანიზაციების და დონორი ორგანიზაციების დახმარებას, ჩართულობას და მათი დიდი გამოცდილების გაზიარებას.

დღესდღეობით საქართველოში მიმდინარეობს 60-ზე მეტი მნიშვნელოვანი პროექტი. რომელიც მოიცავს შემდეგ ძირითად მიმართულებებს: მწვანე ეკონომიკის დანერგვა; ატმოსფერული ჰაერის დაცვის უზრუნველყოფა; წყლის რესურსის რაციონალური მართვა; გარემოსდაცვითი მმართველობა; რადიაციული და ბირთვული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; ტყის რესურსის გონივრული მართვა; დაცული ტერიტორიების კონტროლი; ქიმიური ნივთიერებები და ნარჩენები; ბიომრავალფეროვნების პირველხარისის შენარჩუნება; კლიმატის ცვლილების პრობლემის აღმოფხვრა; მიწის რესურსების ეფექტური მართვა და სხვა. ეს პროექტები განსაკუთრებული მნიშვნელობის მატარებელია საქართველოში მდგრადი და განახლებადი განვითარებისთვის. აღნიშნული პროექტები ხორციელდება ისეთი საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით როგორებიცაა: ევროპის

აღმოსავლეთ სამეზობლო ქვეყნების ეკონომიკების გამწვანების პროექტი (Eap GREEN), ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (OECD), გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამა (UNEP), მსოფლიო ბანკი და სხვა.

სამხრეთ კავკასიაში მსოფლიო ბანკის რეგიონული დირექტორის, სებასტიან მოლინეუსის თქმით: „ამგვარი დამოკიდებულება კარგად შეესაბამება საქართველოს სწრაფვას ევროკავშირთან დაახლოებისაკენ. ევროკავშირის წევრობა ნიშნავს ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის პროცესის „გამწვანებას“ და „ევროპულ მწვანე გარიგებასთან“ შესაბამისობაში მოყვანას, რაც მალე ევროკავშირის ხედვის ქვაკუთხედი გახდება.“ და გვთავაზობს მსოფლიო ბანკის ბოლოდროინდელი ანგარიშის „საქართველო: გზა მწვანე და მედეგი განვითარებისკენ“ ექვს ყველაზე მნიშვნელოვან მიგნებას.

„ასეთი დადებითი დინამიკის კონტექსტში, საქართველოს მწვანე და მედეგი განვითარებისთვის მსოფლიო ბანკი მზადაა გაამლიეროს თანამშრომლობა როგორც ქვეყნის ხელისუფლებასთან, ასევე კერძო სექტორთან და განვითარების მიმართულებით მომუშავე პარტნიორ ორგანიზაციებთან. ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების ხელშეკრულების უწყვეტი განხორციელება ხელს უწყობს ევროკავშირის სტანდარტებთან დაახლოებასა და გარემოს დაცვის სფეროში ამბიციური დღის წესრიგის დასახვას. ვფიქრობ, სამართლიანია ითქვას, რომ საქართველოს ბუნებრივი სიმდიდრე მისი მწვანე განვითარების სტრატეგიის საფუძვლად იქცეს. მოდი, ნუ დავიშურებთ ერთობლივ ძალისხმევას იმისათვის, რომ საქართველო ღია, ციფრულ ტექნოლოგიებზე დამყარებული და მწვანე ქვეყანა გახდეს!“ - აცხადებს სებასტიან მოლინეუსი.

დასკვნა და რეკომენდაციები:

ცირკულარულ მწვანე ეკონომიკის დანერგვას და მდგრად განვითარებას მისი არსებული და პოტენციური შედეგებიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ დღეისათვის ალტერნატივა არ გააჩნია. ის უკონკურენტოა საზოგადოების კეთილდღეობისა და გლობალური ეკონომიკურ, ეკოლოგიური და სოციალური მდგრადობის უზრუნველყოფისათვის და მისი შემდგომი განვითარება წარმოადგენს სოციალური უსაფრთხოების ერთერთ მნიშვნელოვან და მყარ გარანტს. გარკვეული ოპონირება, მწვანე ეკონომიკის აუცილებლობაზე, განვითარების მიმართულებაზე, ეფექტურობაზე, ფინანსური რესურსების განაწილება-გადანაწილებაზე და შედეგებზე, ჩატეტილ წრეში სიარულს გავს, რომელიც გამოსავალი ნამდვილად არ არის. არსებობს უამრავი გზა, რომლითაც ქვეყანას შეუძლია მიაღწიოს ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის საყოველთაოობას და ამ მხრივ თითოეული ქვეყნის გამოცდილება უნიკალურია. შეიძლება ითქვას, რომ ამ პრობლემის დაძლევაში უმნიშვნელოვანესი როლი აკისრია სახელმწიფოს და შემდეგ უკვე საზოგადოების ყველა რგოლს. ცირკულარული მწვანე ეკონომიკის მოდელები განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებში განსხვავებულია და ის დამოკიდებულია ქვეყნის ეკონომიკურ და სოციალურ მდგომარეობაზე და სამთავრობო პოლიტიკაზე. ამიტომ აუცილებელია იმ ოქროს შუალედის პოვნა, როდესაც მწვანე ეკონომიკა ისეთ დონეზე იქნება განვითარებული, რომ საზოგადოებაზე და ქვეყნის ეკონომიკაზე უარყოფითი ზემოქმედება მინიმუმამდე იყოს დაყვა-

ნილი.

მრავალი ქვეყანა მიისწრაფის მწვანე ეკონომიკის დანერგვის და განვითარების კუთხით. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს შემთხვევაში, სახელმწიფოს მიერ გადადგმული ნაბიჯები არის ბაზისი და მისი განვითარება უნივერსალურობისაკენ უნდა იყოს მიმართული. უნივერსალური სისტემის თანდათანობით მისაღწევად ჯერ კიდევ დიდი გზაა გასავლელი, რადგან საქართველოსთვის ცირკულარული მწვანე ეკონომიკა შედარებით ახალ სისტემას წარმოადგენს, რომელიც უნდა დაიხვეწოს განხორციელების პროცესში. ყველაფრის წინასწარ განსაზღვრა შეუძლებელია, მნიშვნელოვანია კონკრეტული, თანმიმდევრული და სისტემური სტრატეგიისა და ტაქტიკის შემუშავება, რაც მის ეფექტურ დანერგვას და ჰარმონიულ განვითარებას უზრუნველყოფს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს გარემოს დაცვის და სოფლი მუშაობის სამინისტრო www.mepa.gov.ge
2. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო www.economy.gov.ge
3. საქართველოს მთავრობა. საქართველოს გარემოს დაცვის 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა, 2030 წლის ეროვნული პროგრამა www.gov.ge
4. „მდგრადი ეკონომიკური აღდგენა“ ადგილობრივი ეკონომიკური განვითარების XII ფორუმი www.tbilisi.gov.ge
5. Results from the 2022 Global Green Economy Index™ (GGEI) www.dualcitizeninc.com
6. UNEP - UN Environment Programme www.unep.org
7. World Bank sustainable development programs in the South Caucasus. www.worldbank.org

Opportunities, challenges and perspectives of circular green economy in Georgia

Davis Chiotashvili, Neli Goginashvili, Nana Berdzenishvili

Summary

Circular green economy is the most important factor for the sustainable and effective development of the country and the traditional economy in general, which we can safely consider as one of the determining factors of economic development, strategic protection of the environment, protection of the population and social security. The process of transformation of the traditional economy into a green circular economy, despite being a vital and critical necessity, has been a significant problem in all periods and is still facing great challenges today.

Out of all the countries of the world, according to the Global Green Economy Index (GGEI), Georgia currently ranks 44th among 130 countries in terms of green economy development, which in turn is a big successful step towards economic development in the direction of production of renewable and recyclable resources. But, like all important state reforms, the process of transformation of the traditional economy into a green circular economy requires a lot of effort and financial resources primarily from the state and is not immune to the accompanying problems and challenges at different stages of its development and regulation.

The paper analyzes the stages and challenges of establishing, developing, managing and regulating a universal green economy in Georgia.

Keywords: green economy; circular economy; ecology; ecological economy;

ცოცვად-პლასტიკური მეწყერული ტანების მდგრადობის შეფასება
რიცხვით-ანალიზური მეთოდით